

POZDRAVNI GOVOR PREDSTAVNIKA PAPINSKE KOMISIJE ZA CRKVENE ARHIVE

Za mene je čast i ujedno veselje, što mogu na ovom sastanku zastupati Papinsku komisiju za crkvene arhive i Udruženje crkvenih arhivista.

U ovim posljednjim vremenima, ozbiljni istraživači upoznali su bolje važnost i ulogu arhiva, dok široka javnost i mnogi površni istraživači još ih uvijek smatraju skladištima nekorisnih papira, u kojima bi kakvo »njuškalo« moglo naći koju povijesnu zanimljivost.

Bitna uloga jednog arhiva jest prije svega biti svjedokom djelatnosti jedne ustanove; u njemu se čuvaju spisi da budu od koristi toj ustanovi.

Arhiv je zatim izvor za povijest ustanove koja ga je proizvela, i za povijest vremenskih i mjesnih prilika u kojima su nastali dokumenti koji se u arhivu čuvaju. Vrlo često ova povijest povezana je s društvom, političkom, ekonomskom i vjerskom poviješću zemlje u kojoj ta ustanova djeluje ili je djelovala.

Crkva je uvijek pomno čuvala svoje dokumente i nije samo puki slučaj da gotovo svi dokumenti ranog srednjeg vijeka potječu iz biskupija ili iz samostana.

Brojne odredbe Sv. stolice tokom stoljeća i razne upute pojedinih papa o arhivističkim problemima, dovoljno nam osvjetljaju brigu Crkve za svoje arhive. Papinski dokumenti o arhivima iza Tridentskog koncila do danas od takve su važnosti za obrazovanje crkvenih arhivista, da je Papinska komisija za crkvene arhive u Italiji smatrala potrebnim objaviti ih zajedno (S. Duca-Simeone a S. Familia, *Enchiridion Archivorum Ecclesiasticorum*, Città del Vaticano 1966).

5. travnja 1955. papa Pio XII uspostavio je Papinsku komisiju za crkvene arhive u Italiji sa zadatkom, da popiše crkvene arhive u Italiji, da poboljša njihovo držanje i čuvanje, da se zanima svim arhivističkim pitanjima.

Arhivisti Vatikanskog arhiva i arhivisti nekoliko poznatih arhiva u Rimu održali su 4. veljače 1956. sastanak crkvenih arhivista i već taj dan osnovali Udruženje crkvenih arhivista, u koje su se mogli upisati svi, koji se zanimaju za crkvene arhive.

Ovo udruženje odobreno je od Sv. stolice i primljeno je u »Conseil International des Archives«.

Ovo naše udruženje održalo je dosada 8 međunarodnih sastanaka, na kojima su raspravljana najvažnija pitanja crkvenih arhiva.

Međutim već nekoliko godina ono je u krizi. Radi se naravno o krizi prebrzog rasta. Broj upisanih članova je prešao 500 i, ako bi ovako

napredovalo, ukratko bi ih moglo biti koja tisuća. Osjeća se potreba da bi se ono razdijelilo u ogranke po narodima, i zbog toga što su pitanja, koja se tiču arhiva, različita u raznim narodima zbog raznih povijesnih prilika pojedinih naroda, zbog raznih kulturnih zanimanja, zbog nejednakih državnih zakona, koje i crkveni arhivisti kao svjesni građani moraju opsluživati, imajući u vidu da spomenuti civilni zakoni nastoje u stvari očuvati svojinu svih arhiva, pa i crkvenih.

Na posljednjem sastanku, održanom u Padovi od 25. do 28. rujna 1967, predložena su dva rješenja:

1) Preuzvišeni gosp. Mario Castellano, nadbiskup iz Siene, bio je već predložio Talijanskoj biskupskoj konferenciji osnivanje nacionalnih udruženja crkvenih arhivista, koja bi bila povezana s međunarodnim udruženjem crkvenih arhivista pri Papinskoj komisiji za crkvene arhive, ako bi ova proširila svoje djelovanje na čitavu Crkvu.

2) Naš o. Bazilije Pandžić predložio je da bi crkveni arhivisti pojedinih naroda osnovali nacionalna udruženja, ali da bi sadanje Udruženje crkvenih arhivista, već od početka međunarodnog značaja, ostalo i nadalje takvo za one crkvene arhiviste, kojima je nemoguće ili nezgodno sudjelovati u nacionalnim udruženjima.

U tom pogledu htio bih vam iznijeti neke svoje misli. Kako je dobro primijetio jedan od naših članova u Padovi, treba razlikovati Udruženje od Komisije: dok u Komisiji imenovanja vrši nadležna vlast, u Udruženju izbore vrše sami članovi, a tek kasnije ih nadležna vlast potvrđuje.

Sveta stolica i biskupske konferencije ne mogu odrediti da se osnuju arhivistička udruženja; mogu na to poticati, na to nagovarati i posebno odobriti udruženje kad je ono već osnovano. Ali i za poticaj potrebno je da sami arhivisti osjete potrebu jednog nacionalnog udruženja arhivista. Ako bi pri tom bila potrebna kakva odluka nadležne vlasti, ta odluka mora doći na poticaj odozdo i odozgo, mora biti pripravljena.

U raznim evropskim narodima već se živo osjeća taj problem među crkvenim arhivistima: u Italiji, u Holandiji, u Francuskoj. Mogu vam već najaviti da ću od dvadesetog do dvadeset petog rujna predsjedati sastanku crkvenih arhivista u Španjolskoj gdje bi se već ove godine moglo osnovati udruženje crkvenih arhivista. Predlažem i ovom sastanku da pokrene što prije osnivanje Udruženja crkvenih arhivista u Jugoslaviji s odobrenjem Biskupske konferencije.

Kad budu osnovana nacionalna udruženja Sveta stolica moći će ih povezati jednim Međunarodnim savjetom, u koji bi mogli ući predsjednici nacionalnih udruženja i jedan ili više izaslanika tih nacionalnih udruženja. Međunarodni savjet mogao bi biti ovisan o Papinskoj komisiji za arhive, ako bi se njezina nadležnost protegnula na čitavu Crkvu, pridružiti ga Vatikanskom arhivu. Takvu jednu odluku Sveta stolica ne može ni uzimati u obzir, ako ne postoje nacionalna udruženja koja bi mogla stupiti u Savjet.

Svrha je ovih nacionalnih udruženja širiti spoznaju o vrijednosti arhiva i pomagati njihovo dobro držanje, zajedno sa svim problemima koji su s tim skopčani: uređenje, popisivanje, popravak, pristup istra-

živača u suglasju s crkvenim i civilnim zakonima te pravilima moderne arhivistike.

Papinska komisija priredila je god. 1967. udžbenik crkvene arhivistike (S. Duca-B. Pandžić, *Archivistica Ecclesiastica*, Città del Vaticano 1967), u kojem su se htjele iznijeti na jasan i pristupačan način pravila moderne arhivistike.

Htio bih završiti ovaj proslav vašemu sastanku riječima današnjeg pape Pavla VI, koje je upravio 26. rujna 1963. V sastanku crkvenih arhivista:

»Krist djeluje u vremenu i piše, upravo On, Svoju povijest, pa su naši komadi papira jeka, trag ovoga prolaza Crkve, pače prolaza Isusa Gospodina kroz svijet.«

S druge strane moramo imati na umu da proučavanje povijesti nije samo sebi svrhom, nego — kako reče veliki Ciceron — »historia est magistra vitae«.

Upravo radi toga sv. otac Pavao VI mogao je reći 6. studenog 1964. crkvenim arhivistima na VI sastanku:

»Sveta Crkva i iz uređenja i poznavanja svega što se tiče njezine prošlosti crpi poticaj i program djelovanja, nalazi obranu u pogiblima, uzima novi zanos za svoje brižno djelo Majke i Učiteljice«.

Na koncu, osjećam ugodnu dužnost da se zahvalim svima onima, koji su pridonijeli da dođe do ovoga sastanka. U prvom redu i iskrena hvala, puna poštovanja i odanosti, preuzvišenoj gospodi koji su nas počastili svojom prisutnošću i koji su brižno pratili ovaj pothvat i omogućili da dođe do njegova ostvarenja. Posebnu hvalu zaslužuje dr. Makso Pelozo, koji je zamislio ovaj sastanak i sve poduzeo da se održi.

U ime Papinske komisije za crkvene arhive, u ime Udruženja crkvenih arhivista kao i u svoje lično ime, želim da ovaj sastanak bude početak prave arhivističke svijesti kod svećenika ove biskupije i svih biskupija u Jugoslaviji.

Pozdravljam sve ugledne predavače koji će nam u svojim izlaganjima iznijeti korisne misli o arhivima, predstavnike crkvenih i državnih arhiva, drugih znanstvenih ustanova i pojedine znanstvene radnike te u skladu s pripravljačima ovoga Sastanka molim rektora Sjemeništa, dra Josipa Šojata da otvori ovaj sastanak i predsjedava našem radu.

Simeon Duca